

Jan Tęgowski

W sprawie genezy unii Polski z Litwą. Projekt małżeństwa Jagiełły z córką Dymitra Dońskiego wielkiego księcia moskiewskiego – próba ustalenia daty

W niniejszym szkicu chciałbym nawiązać do rozpoczętego niegdyś wątku tematycznego związanego z chronologią rokowań polsko-litewskich w sprawie małżeństwa Jadwigi z Jagiełłą i unii obu państw. W opublikowanym dziesięć lat temu artykule *Bezkrólewie po śmierci Ludwika Węgierskiego a geneza unii Polski z Litwą* przedstawiłem argumenty z dziejów Polski przemawiające za bezzasadnością upatrywania początków planów unijnych polsko-litewskich przed końcem 1384 roku¹. Obecnie chciałbym skupić się na uwarunkowaniach litewskich, które zaświadczać o braku takich planów na Litwie przed końcem 1384 roku. Jednym z argumentów, które poświadczają o braku takich planów w otoczeniu Jagiełły we wspomnianym czasie, jest odkryta przed kilkudziesięciu laty przez Lwa Czerepnina wiadomość o projektowanym małżeństwie Jagiełły z córką wielkiego księcia moskiewskiego Dymitra Iwanowica Dońskiego².

Wielką rewelacją naukową stało się odkrycie w latach czterdziestych XX wieku przez uczonego rosyjskiego Lwa Czerepnina informacji o zawartości dokumentów znajdujących się jeszcze w XVII wieku w tak zwanym „Posol’skom

¹ J. Tęgowski, *Bezkrólewie po śmierci Ludwika Węgierskiego a geneza unii Polski z Litwą*, [w:] *Studia historyczne z XIII–XV wieku*, red. J. Śliwiński, Olsztyn 1995, s. 87–110. Moje ustalenia nie zostały jakoś zauważone, skoro J. Wyrozumski, *Królowa Jadwiga między epoką piastowską i jagiellońską*, Kraków 1997, s. 78–79, nadal uważa dokument Jagiełły i Skirgiełły dla kupców lubelskich z 18 kwietnia 1383 roku za moment początkowy myśli o unii.

² L.V. Čerepnin, *Dogovornye i duchovnye gramoty Dmitrija Donskogo kak istočnik dlja izučenia političeskoj istorii Velikogo Knjažestva Moskovskogo*, „Istoričeskie Zapiski”, t. 24, Moskwa 1947, s. 247–249.

prikaze” archiwum carskiego w Moskwie. Szczególnie wielkie znaczenie dla wyjaśnienia pewnych zagadnień z historii Litwy i Polski było opublikowanie przez Czerepnina informacji o dokumentach traktatowych wielkiego księcia moskiewskiego Dymitra Iwanowica Dońskiego z wielkim księciem litewskim Jagiełłą oraz jego matką Julianną. Problem datacji tych dokumentów jest nadal otwarty³. W opisie zawartości archiwum moskiewskiego z 1626 roku tylko jeden z dokumentów opatrzony był, niewątpliwie zepsutą, datą 6902 od stworzenia świata (1394), którą sam L. Czerepnin poprawił na rok 6892, czyli 1384 od narodzenia Chrystusa. Jak wiadomo, główni aktorzy tych traktatów Dymitr Doński i Julianna Olgierdowa nie dożyli 1394 roku, który odpowiada dacie 6902, zatem ten rok jako data wystawienia owych dokumentów nie wchodzi w rachubę. Dymitr zmarł w 1389, zaś Julianna w 1392 roku, a więc korekta daty była konieczna. W interesującym nas pakiecie były następujące dokumenty traktatowe litewsko-moskiewskie: pierwszy z nich to traktat pokojowy zawarty pomiędzy wielkim księciem moskiewskim Dymitrem Iwanowiczem Dońskim i jego stryjecznym bratem kniazem Włodzimierzem Andrzejowiczem a wielkim księciem litewskim Jagiełłą i jego braćmi Skirgiełłą i Korybutem, drugi akt natomiast to dokument Jagiełły i jego braci potwierdzający zawarcie traktatu z Dymitrem Iwanowiczem Dońskim i Włodzimierzem Andrzejowiczem, natomiast trzeci, który jest dla nas najbardziej interesujący, opisano w następujących słowach: „Gramota velikogo knjazja Dmitreja Ivanoviča i velikie knjagini Ul’jany Ol’gerdovy, dokončan’ e o ženitbe velikogo knjazja Jagajla Ol’gerdova, ženitjsja emu u velikogo knjazja Dmitreja Ivanoviča na dočeri, a velikomu knjazju Jagajlu, byti v ich vole i krestitsja i pravoslavnuju veru i krest’janstvo svoe ob’javiti vo vse ljudi”⁴. Nie ulega żadnej wątpliwości, że wszystkie te dokumenty traktatowe wystawione zostały w tym samym czasie, a musiało to nastąpić jeszcze przed wysłaniem poselstwa litewskiego do Polski, które miało na celu doprowadzenie do małżeństwa Jagiełły z królową Jadwigą. Jeśli więc poselstwo litewskie stanęło w Krakowie już w styczniu 1385 roku, to pertraktacje litewsko-moskiewskie nie mogły odbyć się później niż we wrześniu/październiku 1384 roku, bowiem zapewne o wysłaniu poselstwa litewskiego do Polski zadecydowała wiadomość o przybyciu Jadwigi do Krakowa i jej koronacji na króla. Sam odkrywca tych informacji Lew Czerepnin przyjął, że nastąpiło pomylenie ich daty w taki sposób, że miast liczby 90 wpisano liczbę 900, co zmyliło datę tego dokumentu o równą dziesiątkę. Z historyków polskich pierwszy zwrócił uwagę na to odkrycie Henryk Paszkiewicz, który przyjął datę układów litewsko-moskiewskich za L. Cze-

³ L.V. Čerepnin, op. cit., s. 247–249; idem, *Russkie feodal’nye archivy XIV–XV vv.*, t. I, Moskva – Leningrad 1948, s. 50–51.

⁴ L.V. Čerepnin, *Dogovornye i duchovnye gramoty*, s. 249.

repninem⁵. W podobnym duchu wypowiedział się też Stefan M. Kuczyński, który nie próbował wejść głębiej w okoliczności, które uzasadniałyby przyjęcie takiej datacji⁶. Zygmunt Wdowiszewski w monografii rodu Jagiellonów również nie podważał datacji układów litewsko-moskiewskich ustalonej przez Lwa Czerepnina i przypuszczał, że kandydatką na żonę Jagiełły była Zofia Dymitrowna, która w 1387 roku wyszła za kniazia rjazańskiego Fiodora Olegowica⁷. Henryk Wisner zaprezentował inny pogląd na tę kwestię, rozdzielając dokument wielkiej księżnej Julianny od pozostałych traktatów. Historyk ten datował zbliżenie moskiewsko-litewskie na koniec 1382 lub początek 1383 roku, zaś rokowania, które uwieńczono zostały dokumentem wielkiej księżnej Julianny, według H. Wisnera, prowadzone były na przełomie lat 1383 i 1384⁸. Niestety, nie znamy bliższej argumentacji uzasadniającej przyjęcie takiej chronologii owych traktatów litewsko-moskiewskich.

Zupełnie inaczej podszedł do kwestii datacji dokumentu Tadeusz Wasilewski, który doszedł do wniosku, że układ Jagiełły i jego matki Julianny z Dymitrem Dońskim miał miejsce w 1381 lub 1382 roku⁹. Swój sceptycyzm wobec ustaleń L. Czerepnina co do chronologii owych dokumentów argumentował tymi słowami: „Brak jednak uzasadnienia dla tej dość daleko idącej poprawki, która na trzy cyfry tylko jedną ostatnią pozostawia niezmienną”¹⁰. Gdyby więc do rozwiązania tej kwestii zastosować rozumowanie Tadeusza Wasilewskiego, na-

⁵ H. Paszkiewicz, *Jagiello w przededniu unii polsko-litewskiej w oświetleniu nowych źródeł*, „Teki Historyczne”, t. 4, 1950, s. 187–197.

⁶ S.M. Kuczyński, *Rozbiór krytyczny roku 1385 „Dziejów polskich” Jana Długosza*, „Studia Źródłoznawcze” t. III, 1958, s. 220; ks. M. Zahajkiewicz, *Chrzest Litwy*, [w:] *Chrzest Litwy. Geneza przebieg, konsekwencje*, red. ks. M.T. Zahajkiewicz, Lublin 1990, s. 36.

⁷ *Voskresenskaja letopis’*, [w:] *Polnoje sobranie russkich letopisej*; dalej PSRL, t. 7, s. 243 podaje pod pomyłoną datą 6903 następującą wiadomość: „Oleg Rezanskij izgonom Kolomnu wzjal, i pomiri velikogo knjazja Dmitreja s’ Olgom Sergej čudotvorec’, i knjaz’ velikij Dmitrej dal za syna za Olgova za Feodora doč’ svoju Sofiju”. Pod rokiem 6895, czyli 1387, datuje to małżeństwo tenże latopis woskreseński PSRL, t. 8, Sanktpeterburg 1859, s. 51. O zajęciu przez Olega Kołomny informuje nas *Suprasl’skaja letopis’* PSRL, t. 35, s. 51 pod rokiem 1387; *L’ovskaja letopis’*, [w:] PSRL, t. 20, S. Peterburg 1910, s. 205 podobnie jak we wspomnianym wyżej woskreseńskim informacja o małżeństwie Zofii Dymitrowny z Fiodorem Olegowicem zamieszczona została wprawdzie pod rokiem 6895 od stworzenia świata, który odpowiada rokowi 1387 od narodzenia Chrystusa, ale poprzedza ona wiadomość o oblężeniu przez Światosława Iwanowica księcia smoleńskiego grodu Mścisławia oraz o bitwie nad Wechrą, które to fakty miały miejsce rok wcześniej. Gdyby więc datować zawarcie małżeństwa Zofii Dymitrowny według tego ostatniego źródła, to należałoby umieścić ten fakt na samym początku 1386 roku; Z. Wdowiszewski, *Genealogia Jagiellonów*, Warszawa 1968, s. 33–34.

⁸ H. Wisner, *Unia. Sceny z przeszłości Polski i Litwy*, Warszawa 1988, s. 22–23.

⁹ T. Wasilewski, *Prawosławne imiona Jagiełły i Witolda*, „Analecta Cracoviensia” 19, 1987, s. 114.

¹⁰ T. Wasilewski, *Prawosławne imiona Jagiełły i Witolda*, s. 112–113.

leżałoby odstąpić od uwzględniania którejkolwiek z cyfr zachowanych przy regeście, bowiem ustalenie prawdziwej daty wspomnianego dokumentu, proponowane przez tego historyka, nie uwzględnia żadnej z cyfr zachowanych w zeptej dacie. Data zawarcia traktatu litewsko-moskiewskiego proponowana przez T. Wasilewskiego odpowiadałaby rokowi 6889 albo 6890. Jak wiemy, wschodnia dyplomatyka posługiwała się przy określaniu datacji literami alfabetu słowiańskiego. Bardzo trudno jest pomylić literę odpowiadającą cyfrze 2 z literą odpowiadającą cyfrze 9, również trudno pomylić ją z literą używaną dla wyrażenia liczby 90¹¹. W takim razie pogląd T. Wasilewskiego nie nosi cech dowodowych, a jest jedynie luźną propozycją rozwiązania daty.

Spróbujemy jednak w tym miejscu rozpatrzyć wszystkie inne aspekty świadczące tak „za”, jak i „przeciw” pogładowi wspomnianego historyka. Jednym z argumentów T. Wasilewskiego uzasadniających odrzucenie roku 1384 jako momentu zawarcia traktatu litewsko-moskiewskiego było zdziwienie, że w dokumentach tych ani słowem nie wspomniano o Witoldzie, który – zdaniem T. Wasilewskiego – „już od wiosny 1384 r. porozumiewał się skrycie z Jagiełłą”¹². Po pierwsze, nigdzie w źródłach nie powiedziano, od kiedy Witold porozumiewał się z Jagiełłą, a po drugie, nawet jeśli już w pierwszej połowie 1384 roku Witold porozumiewał się z Jagiełłą z Prus, nie oznaczało to konieczności wtajemniczenia go w bieżącą politykę zagraniczną Wielkiego Księstwa Litewskiego ani też informowania o tym wielkiego księcia moskiewskiego. Takie uwzględnienie Witolda w traktacie międzypaństwowym mogło mu wręcz zaszkodzić w Prusach, a ponadto trzeba też mieć na uwadze i to, że porozumiewanie się nie oznaczało jeszcze skutku ostatecznego, czyli porozumienia. Ten argument za proponowaną emendacją daty musimy zatem uznać za chybiony i raczej świadczący przeciwko tezie T. Wasilewskiego.

Wielki książę litewski Olgierd, ojciec Jagiełły, w liście do patriarchy Konstantynopola z około 1370 roku wymienił Moskwę jako jednego z głównych swoich wrogów¹³. Nawet wydanie córki Heleny za bliskiego współpracownika Dymitra Dońskiego, jego stryjecznego brata Włodzimierza Andrzejowica, nie zmieniło zasadniczo polityki Litwy w stosunku do Moskwy. Stanowisko Olgierda wynikało ze stanu stosunków z wielkim księstwem moskiewskim jego szwagra księcia twerskiego Michała Aleksandrowica. Był to ostatni etap rywalizacji o hegemonię na Rusi pomiędzy potomkami Daniela Aleksandrowica moskiewskiego i Michała Jarosławica twerskiego, wygrany ostatecznie przez Moskwę za panowania Dymitra Dońskiego.

¹¹ Vide: *Chronologia polska*, red. Bronisław Włodarski, Warszawa 1957, s. 346, tabl. XX.

¹² T. Wasilewski, *Prawosławne imiona Jagiełły i Witolda*, s. 113.

¹³ H. Paszkiewicz, *Jagiello w przededniu unii*, s. 191.

Tę politykę Olgierda wobec Moskwy kontynuował jego syn Jagiełło, objawszy władzę wielkksiążęcą na Litwie w 1377 r. Wielki książę moskiewski Dymitr Iwanowic odpłacał się również ze swej strony wspieraniem malkontentów litewskich, braci przyrodnych Jagiełły: Andrzeja i Dymitra, którzy najpierw stali się wasalami Moskwy i jako tacy brali udział po stronie Dymitra w jego zwycięskiej bitwie z Tatarami na Kulikowym Polu¹⁴ – z czasem jednak pogodzili się ze swym przyrodnim bratem Jagiełłą i stryjecznym Witoldem, u boku którego stanęli do tragicznej dla nich bitwy z Tatarami nad rzeką Worską w dniu 16 sierpnia 1399 r. Dymitr Olgierdowic pozostawał pod wpływami Wielkiego Księstwa Moskiewskiego aż do grudnia 1388 r.

Jak wiemy to z przekazów latopisarskich, Jagiełło w momencie, gdy doszło do konfrontacji moskiewsko-tatarskiej, był sojusznikiem Mamaja, wodza Złotej Ordy i kooperującego z nim wielkiego księcia riazańskiego Olega Iwanowica¹⁵. Wprawdzie ani wojska Jagiełły, ani Olega Iwanowica nie wzięły udziału w bitwie, co przesądziło o klęsce Mamaja, lecz jest pewne, iż spadkobierca Olgierda nie sprzyjał w 1380 roku wielkiemu księciu moskiewskiemu, a tym bardziej nie zamierzał mu pomagać.

Dymitr Iwanowic Doński po spektakularnej wygranej z Tatarami na Kulikowym Polu nie był zainteresowany zawarciem sojuszu z Litwą Jagiełły, bowiem gdyby to uczynił, wówczas oznaczałoby to opuszczenie przez księcia moskiewskiego dwóch przyrodnych braci Jagiełły – Andrzeja i Dymitra – którzy przecież w dużej mierze przyczynili się do korzystnego dla Moskwy wyniku wspomnianej bitwy. O ich stosunkach z przyrodnimi braćmi, zrodzonymi z Juliianny Twerskiej, powiemy niżej.

Nie słyszymy o tym, by Dymitr Doński zerwał przyjazne stosunki z Andrzejem i Dymitrem Olgierdowicami przed 1384 rokiem. Wydaje się, że gdyby przed sierpniem 1382 roku Dymitr zawarł układ z Jagiełłą i jego najbliższą rodziną, to rzeczą niezwykle dziwną byłoby pojawienie się w Moskwie w roli organizatora obrony tego miasta wnuka Olgierda imieniem Ostej. Wcześniej już wyraziłem pogląd, że Ostej (Ostafiej) był synem Andrzeja Olgierdowica¹⁶, bowiem latopisy wyraźnie mówią o nim, że był on wnukiem Olgierda. Nie mógł to być syn Włodzimierza Andrzejewica i Heleny, bowiem w chwili oblężenia Moskwy przez Tatarów mógłby mieć najwyżej 9 lat. Nie wchodzi też w rachubę

¹⁴ V.A. Kučkin, *Russkie knjažestva i zemli pered kulikovskoj bitvoj*, [w:] *Kulikovskaja bitva, Sbornik statej*, Moskva 1980, s. 111; *Letopis Avramki*, PSRL, t. 16, Moskva 2000, s. 112 informuje o tym, jak doradcy Dymitra Dońskiego odradzali mu pochód za Don, ponieważ pomnożyli się wrogowie Moskwy: Tatarzy, Litwa i Rjazańcy.

¹⁵ *Voskresenskaja letopis'*, PSRL, t. 8, S. Peterburg 1859, s. 36; *Prostrannaja letopisnaja povest' o Kulikovskoj Bitve*, [w:] *Pole Kulikovo. Skazanija o bitve na Donu*, Moskva 1980, s. 64–65.

¹⁶ J. Tęgowski, *Pierwsze pokolenia Giedyminowiczów*, Poznań – Wrocław 1999, s. 71.

syn Borysa Konstantynowica księcia suzdalskiego i Agrypiny Olgierdówny, bowiem latopisy nie nazywałyby go księciem litewskim¹⁷. W sierpniu 1382 roku nastąpił potężny najazd tatarski pod wodzą chana Złotej Ordy Tochtamysza na Wielkie Księstwo Moskiewskie i zniszczona została sama stolica państwa. Wtedy to właśnie zginął w obronie Moskwy wspomniany wyżej wnuk Olgierda imieniem Ostej.

Litwa w tym czasie przeżywała także kryzys wewnętrzny. Po śmierci Olgierda w maju 1377 roku władza wielkoksiążęca przypadła Jagielle, który był jednym z młodszych synów zmarłego władcy. Był on młodszy nie tylko od swych przyrodnych braci, lecz także od trzech braci rodzonych Skirgiełły, Korybuta i Lingwena¹⁸. Ci trzej rodzeni bracia w chwili śmierci ojca byli już samodzielni i przyjęli chrzest prawosławny¹⁹. Objęcie rządów na Litwie przez Jagiełłę nastąpiło pod koniec 1377 roku i było poprzedzone ugodą z Andrzejem Garbatym, o czym ten wspomniął w swym dokumencie z 1385 roku: „... regnum Ploskoviense [...] post patris nostri obitum fratres nostri nobis dederunt et assignaverunt, sicut in eorundem fratrum nostrorum patentibus litteris clarius apparet...”²⁰ Musiało to nastąpić jeszcze w 1377 roku, bowiem już prawdopodobnie na przełomie 1377/1378 roku Andrzej przeniósł się do Pskowa²¹. Nie mamy podstaw sądzić, że Andrzej Garbata został wypędzony przez przyrodnych braci z Połocka. Prawdopodobnie liczył na to, że utrzyma się przy Połocku, jednocześnie władając w Pskowie. Gdy jednak Andrzej opuścił Połock, wielki książę Jagiełło uznał to księstwo za opuszczone i desygnował na władcę w tym mieście swego rodzonego brata Lingwena. Do niedawna jeszcze nie mieliśmy pojęcia o tym, kto zajął miejsce Andrzeja w Połocku. W zbiorze prac naukowych historyków litewskich, poświęconych aktowi krewskiemu i unii polsko-litewskiej,

¹⁷ Jak np. *Tverskaja letopis'*, PSRL, t. 15, s. 441: „I priicha na Moskvu knjaz' Ostej Litovskij, vnuk Ol'gerdov, okrepi ljudi, zatvorisja v grade...”

¹⁸ Ibidem, s. 98–109, 118–121.

¹⁹ Vide: J. Tęgowski, *Data urodzenia Jagiełły oraz data chrztu prawosławnego jego starszych braci*, „Genealogia. Studia i Materiały Historyczne”, t. 15, s. 137–144, gdzie przeprowadzam dyskusję z poglądami T. Wasilewskiego i J. Nikodema.

²⁰ *Liv-, Est- und Kurländisches Urkundenbuch*, t. 3, wyd. F.G. Bunge, Riga 1857, nr 1226, s. 456.

²¹ Pod rokiem 1377 odnotowuje jego przybycie do Pskowa *Pskovskaja 3-ja letopis'*, [w:] *Pskovskie letopisi*, vyp. 2, red. A.N. Nasonov, Moskva 1955, s. 105–106. Latopisy moskiewskie odnotowują ten fakt pod rokiem następnym (*Sofijskaja pervaja letopis'*, PSRL, t. 5, S. Peterburg 1851, s. 237; *Voskresenskaja letopis'*, PSRL, t. 8, s. 33; *Letopis' Avramki*, PSRL, t. 16, S. Peterburg 1889, s. 104). Różnica w określeniu czasu tego wydarzenia wynikała z zawartości informacji. Latopis pskowski skupia się jedynie na przybyciu Andrzeja do Pskowa, nie poświęcając uwagi jego dalszemu losom. Pozostałe latopisy zawierają informację zarówno o przybyciu Andrzeja do Pskowa, jak też o jego dalszej podróży, którą kończy przybycie do Moskwy, który to fakt zapewne nastąpił już w 1378 roku.

niezwykle cenne materiały sfragistyczne zaprezentował Edmundas Rymša²². Najciekawszym dla naszych rozważań odkryciem wspomnianego historyka jest pieczęć księcia Lingwena zawieszona przy akcie rozejmowym Litwy z Zakonem Krzyżackim z dnia 29 września 1379 roku²³. Do tej pieczęci Lingwena nie dotarł autor wcześniejszej monografii pieczęci książąt litewskich, Marian Gumowski²⁴. Pieczęć Lingwena zawieszona była do wspomnianego wyżej aktu na pasku pergaminowym; na awersie przedstawiony jest w kolistej obwódce jeździec w spiczastym hełmie, z kopia w ręku, zmierzający w lewo. W dotychczasowej literaturze sfragistycznej nazywano to Pogonią Ruską. Dla naszych rozważań najbardziej istotny jest rewers pieczęci Lingwena, gdzie pomieszczono imię i tytułaturę właściciela pieczęci – czytamy tam, co następuje: „Pečat’ knjazja velikogo Semiona Polockogo”. Już wcześniej mieliśmy informację o panowaniu Lingwena w Połocku, która zawarta była w dokumencie Montygirda, namiestnika Witolda w tym mieście, z 1396 roku²⁵. We wcześniej opublikowanej pracy wyraziłem domysł, że Lingwen mógł przyjść do Połocka po opuszczeniu Nowogrodu Wielkiego w 1392 roku²⁶.

Gdy chodzi o uchwycenie momentu, w którym nastąpiła zmiana władzy w Połocku, to musimy ułożyć informacje źródłowe w jakimś logicznym porządku: 1) w miesiącach zimowych 1377/1378 Andrzej Olgierdowic przybył do Pskowa i zawarł z Pskowianami umowę potwierdzoną całowaniem krzyża; 2) po krótkim czasie zmuszony był opuścić Psków i udał się do Nowogrodu Wielkiego, a gdy tam go nie przyjęto, 3) udał się do Moskwy. Co zatem spowodowało opuszczenie Pskowa przez Andrzeja Olgierdowica? Wydaje się, że Andrzej Garbaty przedstawiał wartość dla Pskowian jako księżę litewski mający zaplecze w Połocku, zaś w momencie utraty tego grodu na rzecz przyrodniego brata (co zapewne spowodowało zatarg między braćmi) Psków nie chciał ryzykować wojny z Litwą. Wyjście Andrzeja z Pskowa musiało nastąpić w miesiącach wiosennych 1378 roku. Nowogród Wielki, który był kolejnym etapem podróży Andrze-

²² E. Rymša, *1385 m. Krėvos akto antspaudai*, [w:] *1385 m. rugpjūčio 14 d. Krėvos Aktas*, red. Jurate Kiaupienė, Vilnius 2002, s. 79–98.

²³ Geheimes Staatsarchiv, Preussischer Kulturbesitz Berlin – Dahlem, Schbl. 52, nr 3 = *Codex diplomaticus Prussicus*, t. 3, wyd. J. Voigt, Königsberg 1848, nr 134, s. 182; E. Rymša, op. cit., s. 91, ryc. 7.

²⁴ M. Gumowski, *Pieczęcie książąt litewskich*, „Ateneum Wileńskie” 7, 1930, s. 35–44. Pieczęć ta nie zwróciła również uwagi Kazimierza Sochaniwicza, *Najdawniejsze dyplomy Witolda w. ks. Litewskiego (przyczynek do dyplomatyki litewskiej)*, „Ateneum Wileńskie” 3, 1925, s. 374–386, który zajmował się tam m.in. pieczęciami Kiejstuta i Witolda przywieszonymi do aktu rozejmowego z 1379 roku.

²⁵ *Hansisches Urkundenbuch*, t. 5, wyd. Karl Kunze, Leipzig 1899, nr 246 i 247; W. Maciejewska, *Dzieje ziemi połockiej w czasach Witolda*, „Ateneum Wileńskie” 8, 1933, s. 25.

²⁶ J. Tęgowski, *Pierwsze pokolenia Giedyminowiczów*, s. 119.

ja, nie przyjął go na *kormlenie*, więc Olgierdowic udał się do Moskwy²⁷. Musiał tam przybyć nie później niż latem 1378 roku, bowiem *Latopis Nikonowski* informuje nas o udziale Andrzeja w bitwie Moskwcizan z Tatarami nad rzeką Wożą 11 sierpnia 1378 roku²⁸. Wkrótce potem, bo zimą 1379/1380, Andrzej Garbaty uczestniczył w wyprawie moskiewskiej na ziemie wschodnie Wielkiego Księstwa Litewskiego, zajmując dla Moskwy księstwa trubczewskie i storodubowskie²⁹. Podjął się misji przeciągnięcia na stronę Moskwy swego rodzonego brata Dymitra, przyłączając jego księstwo trubczewskie i brjańskie do władztwa Dymitra Iwanowica. Musiał jednocześnie przy pomocy Moskwy odzyskać władzę w Pskowie, bowiem w bitwie na Kulikowym Polu w 1380 r. wystąpił na czele Pskowian³⁰.

Od 1379 roku zaczęły się niesnaski między Jagiełłą i jego stryjem Kiejstutem skwapliwie podsycane przez Krzyżaków, o czym przekonująco pisał już Stanisław Smolka³¹. Momentem sprzyjającym do podjęcia zamachu stanu przez Kiejstuta było zaangażowanie głównych sił wielkiego księcia litewskiego w oblężenie Połocka, które przy pomocy Inflantczyków prowadził brat Jagiełły Skirgiełło Iwan. Jak już wspomnieliśmy wyżej, księstwo połockie za życia wielkiego księcia Olgierda posiadał jego syn Andrzej Garbaty, jednakże z niewiadomych przyczyn musiał je opuścić już w 1378 roku i udał się do Pskowa, a następnie stał się wasalem Moskwy. Jego miejsce w Połocku zajął Lingwen Siemion Olgierdowic – musiał jednak około połowy 1381 r. opuścić Połock, do którego chciał wrócić Andrzej Garbaty, który miał tam wielu zwolenników. W tym czasie aspiracje Andrzeja wspierał wielki książę moskiewski Dymitr Iwanowic Doński. Starszy brat Jagiełły, Skirgiełło Olgierdowic, zapewne stymulowany radami swej matki Julianny, nie chciał dopuścić, by tak ważne strategicznie księstwo wyszło ze strefy wpływów wielkiego księcia litewskiego i dlatego podjął przy pomocy posiłków z Inflant wyprawę mającą za zadanie opanować na powrót zbuntowany gród nad Dźwiną. Ten moment wykorzystał Kiejstut, który czuł się zagrożony potajemnymi układami Jagiełły z Zakonem Krzyżackim i dokonał bezkrwawego zamachu stanu, zajmując stolec wielkoksiążęcy w Wilnie. Po tym akcie wojska litewskie, jak wspominają źródła, częściowo wróciły pod

²⁷ *Novgorodskaja pervaja letopis' staršego i mladšego izvodov*, Moskva 1950, s. 375; *Letopis' Avramki*, PSRL, t. 16, s. 104.

²⁸ *Patriaršaja ili Nikonovskaja letopis'*, PSRL, t. 11, s. 42; podobnie *Tverskaja letopis'*, PSRL, t. 15, s. 439; H. Paszkiewicz, *O genezie i wartości Krewa*, Warszawa 1936, s. 66.

²⁹ PSRL, t. 8, s. 34; t. 11, s. 45; H. Paszkiewicz, *O genezie i wartości Krewa*, s. 67.

³⁰ *Patriaršaja ili Nikonovskaja letopis'*, PSRL, t. 11, Moskva 2000, s. 55; *Moskovskij letopisnyj svod*, PSRL, t. 25, Moskva 2004, s. 202

³¹ S. Smolka, *Kiejstut i Jagiełło*, „Pamiętnik Akademii Umiejętności w Krakowie” 7, Kraków 1889, s. 79–155.

władzę Kiejstuta, a częściowo schroniły się ze Skirgiełłą w Inflantach³². Kiejstut nawiązał stosunki dyplomatyczne z Moskwą, być może za pośrednictwem Andrzeja Olgierdowica, który dzięki temu przewrotowi mógł powrócić do Połocka. O zawartym przymierzu, czy może traktacie granicznym Kiejstuta z Dymitrem Dońskim, mamy informację w akcie z połowy XV wieku, gdzie wspomina się, iż granica rżewska między Litwą a Wielkim Księstwem Moskiewskim ma przebiegać tak, jak „pri velikom knjazi Kestuti”³³. Data tego traktatu musiała wypaść w okresie rządów wielkksiążęcych Kiejstuta, czyli od jesieni 1381 do lata 1382 r. Zatem w 1381 i w całym następnym roku Jagiełło i jego matka nie mieli potrzeby ani warunków do układania się z Moskwą. Już jednak, jak wiadomo, w roku 1382 Jagiełło wraz z rodzonymi braćmi, przy pomocy krzyżackiej, rozprawił się ze swym stryjem Kiejstutem, pozbawiając go nie tylko władzy wielkksiążęcej, ale i życia. W owym momencie nie bardzo potrzebował nowego sojusznika na wschodzie, gdyż miał go w Zakonie Krzyżackim. Za pomoc przeciwko Kiejstutowi Jagiełło był zobowiązany między innymi przyjąć chrzest w obrządku rzymskokatolickim wraz z całą rodziną. Gdyby równocześnie wchodził w układy z wielkim księciem moskiewskim i obiecywał przyjęcie chrztu w obrządku prawosławnym, to byłby mało wiarygodnym w każdym z tych układów. Taki układ z Moskwą trudno byłoby ukryć przed Krzyżakami, którzy jeszcze w dniu 31 października 1382 roku byli przekonani o możliwości wypełnienia obietnic co do chrystianizacji Litwy przez Jagiełłę i jego rodzinę,³⁴ zaś w lipcu następnego roku wybrali się rzeką Dubissą na Litwę, by dokonać jej chrystianizacji³⁵. Ta eskapada wielkiego mistrza i towarzyszących mu osób, bezskuteczna, przyniosła ostateczne załamanie dobrych stosunków między Litwą i Zakonem Krzyżackim. Lipiec 1383 roku zatem stanowi najwcześniejszy moment, w którym mogło dojść do reorientacji polityki zewnętrznej Jagiełły i nawiązania kontaktów z Wielkim Księstwem Litewskim.

Aby pełniej ocenić stan stosunków litewsko-moskiewskich, należałoby też przyjrzeć się bliżej rywalizacji tych dwóch państw na gruncie obsady metropolii kijowskiej. Otóż po śmierci Teognosta, metropolity kijowskiego i włodzimierskiego, wielki książę moskiewski nazaczył jego następcą Aleksego, który w 1354

³² Np. *Suprasl'skaja letopis*, PSRL, t. 35, s. 62, czy *Evreinovskaja letopis'*, ibidem, s. 225.

³³ *Akty odnosjaščiesja k' istorii Zapadnoj Rossii*, t. 1, 1340–1506, S. Peterburg 1846, nr 50 (31. VIII. 1449 r.), s. 63; A. Prochaska, *Upadek Kiejstuta*, „Kwartalnik Historyczny”, t. 23, 1909, s. 502, przyp. 1; L. Kolankowski, *Dzieje Wielkiego Księstwa Litewskiego za Jagiellonów*, t. 1, Warszawa 1930, s. 21.

³⁴ *Liv-, Est-, und Kurländisches Urkundenbuch*, t. III, wyd. F.G. Bunge, Riga 1857, nr 1184, 1185, 1186.

³⁵ A. Czacharowski, *Rola króla Władysława Jagiełły w pertraktacjach polsko-krzyżackich przed Wielką Wojną*, „Acta Universitatis Nicolai Copernici”, Historia XXIV, 1990, s. 52–53.

roku udał się po zatwierdzenie do Konstantynopola³⁶. Wielki książę litewski Olgierd również zwrócił się z prośbą do patriarchy w Konstantynopolu o wyświęcenie metropolity dla ziem ruskich w osobie swego powinowatego Romana. Obaj oni zostali namaszczeni przez patriarchę Filoteja, jednakże tytuł metropolity kijowskiego otrzymał Aleksy³⁷. Gdy zmarł metropolita Aleksy, a nastąpiło to 12 lutego 1379 roku, o nominację po nim ubiegali się następca metropolity Romana Cyprian oraz archimandryta perejasławski Pimen. Archimandryta Pimen został wyświęcony na metropolitę kijowskiego i całej Wielkiej Rusi, zaś Cyprian, który od roku 1376 był metropolitą koadiutorem Aleksego, w 1380 roku mianowany został metropolitą halickim i litewskim. Cyprian był z pochodzenia Serbem i cieszył się zaufaniem wielkiego księcia litewskiego Olgierda i jego żony Julianny³⁸. Pimen jednak nie zyskał sobie zaufania wielkiego księcia moskiewskiego Dymitra Dońskiego i gdy tylko powrócił z Konstantynopola do Moskwy, książę ten kazał go uwięzić i wezwał do stolicy swego księstwa metropolitę Cypriana, który tam przybył w 1381 roku. W ten sposób Dymitr chciał zlikwidować podział metropolii kijowskiej na część moskiewską i litewską, pozostawiając siedzibę metropolity na terenie swego państwa. Jednak Cyprian nie był aż tak uległy władcy moskiewskiemu jak jego poprzednicy i na tym gruncie doszło do nieporozumień z Dymitrem Dońskim, który w rok później wypędził Cypriana z Moskwy. Latopis lwowski w takich oto słowach opisuje to wydarzenie: „Togo że leta knjaz’ veliki posla vo Tver po Kiprejana mitropolita Semena Timofeeviča i Michaila Morozova; pride oktjabra 7. Toe že oseni s’echa s’ Moskvy Kiprejan mitropolit: razgneval bo sja na nego knjaz’ veliki, što ne side na osadi; i privede knjaz’ veliki iz zatočenija Pimina velikogo mitropolita s’ čestiju”³⁹. Jest zatem znany powód nieporozumień między Cyprianem a Dymitrem Dońskim. Metropolita chciał być bardziej niezależnym i w swym działaniu bardziej kierować się względami dobra cerkwi, a nie jednego z księstw. Pobyt Cypriana w Twerze, siedzibie wroga Moskwy, kniazia Michała Aleksandrowica, z pewnością był niemiły Dymitrowi.

Powrót Pimena na metropolię spowodował niezadowolenie i zamęt w episkopacie prawosławnym. W lecie 1383 roku, mimo że Pimen i Cyprian, wyświęceni metropolici, jeszcze żyli, do Konstantynopola udał się po wyświęcenie na metropolitę arcybiskup suzdalski Dionizy w towarzystwie ihumena Nikona

³⁶ *Supraslskaja letopis*, PSRL, t. 35, s. 47

³⁷ J. Fijałek, *Biskupstwa greckie w ziemiach ruskich od połowy w. XIV. Na podstawie źródeł greckich*, „Kwartalnik Historyczny”, R. 11, 1897, s. 3–8.

³⁸ A. Lewicki, *Sprawa unii kościelnej za Jagiełły*, Kwart. Hist., R. 11, 1897, s. 313–316.

³⁹ PSRL, t. 20, s. 204–205; t. 1 wyp. 3, *Prodolženie suzdal’skoj letopisi po akademičeskomu spisku*, izd.2, Leningrad 1928, kol. 537 pod 1383 rokiem: „knjaz’ velikij Dmitrej Ivanovič vygna Kiprijana mitropolita i byst’ ottole mjatež v mitropolii”.

oraz Fiodora Symanowskiego. W drodze powrotnej z Bizancjum, gdy Dionizy zatrzymał się w Kijowie, wówczas został uwięziony przez Włodzimierza Olgierdowica⁴⁰. Według poglądu Anatola Lewickiego arcybiskup Dionizy nie cieszył się również poparciem wielkiego księcia moskiewskiego⁴¹, a zatem gdyby przyjąć takie założenie, wówczas ta sprawa nie miałaby dla nas istotnego znaczenia, może z wyjątkiem tego, że władca Kijowa Włodzimierz Olgierdowicz najpewniej uznawał nadal zwierzchnikiem metropolii kijowskiej Cypriana. Gdybyśmy jednak przyjęli, że Dionizy miał poparcie wielkiego księcia moskiewskiego, wówczas zatrzymanie go przez Włodzimierza Olgierdowicza należałoby widzieć jako akt wymierzony przeciwko Moskwie. Jeśli jednak uwzględnimy przekaz „Pierwszego latopisu sofijskiego”: „V leto 6891. Toja že oseni s’echa Kiprjan mitropolit s’ Moskvy na Kiev...”⁴², wtedy musimy przyjąć, iż Włodzimierz Olgierdowicz działał pod wpływem metropolity Cypriana, zapewne obecnego wtedy w Kijowie. Jest możliwe, że Cyprian pośredniczył w nawiązaniu stosunków rodzinnych Włodzimierza Olgierdowicza z wielkim księciem twerskim Michałem Aleksandrowicem, doprowadzając do małżeństwa nieznaney z imienia córki Włodzimierza z synem księcia twerskiego Wasylem⁴³.

Musimy zwrócić jeszcze raz uwagę na warunki polityczne panujące w Wielkim Księstwie Litewskim, by móc określić moment najbardziej sprzyjający pertraktacjom z Dymitrem Dońskim. Otóż od 1379 roku wysiłki dyplomatyczne Litwy skierowane były na powstrzymanie najazdów ze strony Zakonu Krzyżackiego. W tym celu udał się z poselstwem do władców europejskich Skirgiełło Iwan, starszy brat Jagiełły, w lipcu 1379 roku. Jego droga wiodła przez Prusy i Mazowsze, o czym informował jego matkę Juliannę dostojnik Zakonu⁴⁴. We wrześniu tego roku natomiast wielki książę litewski Jagiełło i jego stryj Kiejstut zawarli z Krzyżakami rozejm, mocą którego Zakon Krzyżacki miał poniechać rejsz na ruskie ziemie Kiejstuta. Był to traktat bardziej korzystny dla Kiejstuta niż dla Jagiełły i jego braci. Do wspomnianego dokumentu rozejmowego przywiesił swą pieczęć młodszy brat Skirgiełły Lingwen, który w tym czasie był władcą Połocka ochrzczonym w wierze prawosławnej pod imieniem Siemion⁴⁵. W na-

⁴⁰ *Sofijskaja pervaja letopis’*, PSRL, t. V, s. 239; *Voskresenskaja letopis’*, PSRL, t. 8, s. 49; *L’vovskaja letopis’*, PSRL, t. 20, s. 205.

⁴¹ A. Lewicki, op. cit., s. 317.

⁴² PSRL, t. V, s. 238 – jeśli przyjmujemy, że użyto tu datacji według wrześniowego początku roku, to data tego wydarzenia wypadłaby jesienią 1382 roku.

⁴³ J. Tęgowski, *Pierwsze pokolenia Giedyminowiczów*, s. 84–85.

⁴⁴ Na temat fragmentu itinerarium Skirgiełły przez Prusy i Mazowsze, J. Tęgowski, *Ślub Małgorzaty Siemowitówny z Henrykiem VIII księciem Brzegu (Przyczynek źródłowy)*, „Studia Źródłoznawcze” 45, 2008, s. 43–44.

⁴⁵ E. Rimša, *1385 m. Krėvos akto antspaudai*, [in:] *1385 m. rugpjūčio 14d. Krėvos Aktas*, red. J. Kiaupienė, Vilnius 2002, s. 91–92.

stępnym roku już sam Jagiełło zawarł układ z inflancką gałęzią Zakonu o ochronie przed rejsami własnych ziem. Krzyżacy umiejętnie wykorzystali dążność do separatystycznych układów, by skłócić stryja z bratankiem. W wyniku takich intryg, widząc, że Jagiełło zmierza do izolacji ziem swego stryja, Kiejstut postanowił przeprowadzić zamach stanu i samemu przejąć rządy wielkoksiążęce w Wilnie. Zamach ten był przeprowadzony niekonsekwentnie, bowiem Jagiełło i jego rodzina chwilowo tylko zostali pozbawieni wolności i następnie osadzeni w księstwie witebskim. Ponadto Skirgiełło, najbardziej prężny z braci Jagiełły, będący w czasie zamachu Kiejstuta pod Połockiem, dysponował w tym momencie pokaznym oddziałem zbrojnych, z którymi schronił się na terenie Inflant. Inny ze starszych braci Jagiełły, Korybut Dymitr, posiadał w tym czasie księstwo siewierskie i był świeżo ożeniony z Anastazją córką Olega Rjazańskiego. To małżeństwo musiało być zawarte jeszcze przed bitwą na Kulikowym Polu, bowiem z relacji o tej bitwie można wywnioskować, że Jagiełło i Oleg Riazański współpracowali z sobą jako sojusznicy Mamaja. To wskazywałoby na łączące Olgierdowiczów już wtedy bliskie więzy rodzinne z Olegiem.

Darowanie wolności Jagielle, jego matce Juliannie i młodszym braciom było ze strony Kiejstuta poważnym błędem. Najstarszy z synów Olgierda i Julianny, Skirgiełło, któremu książę trocki uniemożliwił zdobycie Połocka, postanowił działać w kierunku zapewnienia pomocy ze strony Zakonu Krzyżackiego, który chętnie mieszał się w wewnętrzne sprawy Wielkiego Księstwa Litewskiego.

Tymczasem Kiejstut, objąwszy władzę wielkoksiążęcą w Wilnie, restytuował władzę Andrzeja Olgierdowicza w Połocku, do której wcześniej pretendował Skirgiełło⁴⁶. To wskazuje nam, że książę ten nie dążył do konfrontacji z Wielkim Księstwem Moskiewskim, a wręcz przeciwnie, co już zauważył Antoni Prochaska, zawarł z Dymitrem Dońskim traktat pokojowy⁴⁷, skupiając uwagę na walce z Zakonem Krzyżackim. Czy w takiej sytuacji Dymitr Doński byłby skłonny pertraktować z Jagiełłą i jego matką przeciwko Kiejstutowi? Z pewnością nie. We wspomnianych regestach dokumentów ani słowem nie wspomniano nie tylko o Witoldzie, co zauważył T. Wasilewski, lecz także o jego ojcu Kiejstucie – gdyby bowiem Moskwa miała być użyta przeciwko uzurpatorowi na tronie wileńskim, to mógł on być wymieniony jako wspólny przeciwnik. A skoro nie wspomniano o nim, to znaczy, że Kiejstut już nie zagrażał władzy wielkoksiążęcej Jagiełły na Litwie. Śmierć Kiejstuta nastąpiła w sierpniu 1382 roku

⁴⁶ S. Smolka, *Kiejstut i Jagiełło*, s. 140; W. Maciejewska, *Dzieje ziemi połockiej w czasach Witolda*, „Ateneum Wileńskie” 1933, s. 4, przyp. 2; H. Paszkiewicz, *O genezie i wartości Krewa*, s. 108–109.

⁴⁷ A. Prochaska, *Dzieje Witolda*, Wilno 1914, s. 94, przyp. 1; L. Kolankowski, *Dzieje Wielkiego Księstwa Litewskiego za Jagiellonów*, t. 1, Warszawa 1930, s. 21, przyp. 10; H. Paszkiewicz, *O genezie i wartości Krewa*, s. 110.

po likwidacji jego niespełna rocznych rządów w Wilnie. Witoldowi udało się uciec razem z bratem Towciwilłem na Mazowsze, a następnie do Prus, gdzie znalazł się już w końcu 1382 roku – wielki mistrz Zakonu właśnie wtedy próbował wyjednać u Jagiełły dla niego zwrot ojcowizny, na co wielki książę litewski odpowiedział w styczniu 1383 roku zdecydowanie negatywnie⁴⁸. Odmowa ustępstw na rzecz Witolda nie zepsuła definitywnie poprawnych stosunków Jagiełły z Zakonem, którego zwierzchnik, wielki mistrz Konrad Zöllner von Rotenstein w lipcu 1383 roku wybrał się drogą wodną na Litwę, by chrzcić Jagiełłę i jego rodzinę oraz jego poddanych. Wcześniej, bo w wigilię Bożego Ciała, która wypadła w dniu 20 maja tego roku, zawarty został rozejm między wielkim księciem litewskim a wielkim mistrzem krzyżackim⁴⁹. Rozejm w ówczesnych warunkach był świadectwem poprawnych stosunków Litwy z Zakonem Krzyżackim. Jagiełło w owej chwili nie miał jeszcze potrzeby obiecywać Dymitrowi Dońskiemu, że ochrzci się w wierze prawosławnej, szczególnie że książę moskiewski w danym momencie nie był w stanie mu w zamian nic zaoferować prócz ręki swej córki. Tuż po najeździe chana Tochtamysza na Moskwę w sierpniu 1382 roku, ani nawet rok później, Dymitr Doński nie stanowił alternatywnej siły mogącej zastąpić sojusz z Zakonem Krzyżackim.

Lipiec 1383 roku stanowi punkt zwrotny w stosunkach Jagiełły z Zakonem Krzyżackim. Oto bowiem, jak relacjonuje to źródło, Konrad Zöllner wybrał się w towarzystwie licznych dostojników i duchownych rzeką Dubissą z zamiarem dokonania chrztu Litwy⁵⁰. Orszak ten nie dopłynął do celu z powodu zbyt niskiego stanu wody rzeki. Jagiełło nie ułatwił wielkiemu mistrzowi zadania i spotkanie obu władców się nie odbyło. Jagiełło wysłał do wielkiego mistrza swego brata Skirgiełłę, zapominając o obietnicach ochrzczenia się i innych traktatach, co doprowadziło Zöllnera do wściekłości – użył między innymi obraźliwego sposobu zwracania się do władcy Litwy „*du Jaga!*” i stało się powodem wypowiedzenia wojny Wielkiemu Księstwu Litewskiemu.

To niepowodzenie zamiarów krzyżackich spowodowało też zdecydowane poparcie wielkiego mistrza dla Witolda, który zgłosił chęć przyjęcia chrztu

⁴⁸ *Kronika Wiganda z Marburga*, wyd. T. Hirsch, *Scriptores rerum Prussicarum* (cyt. dalej SRPr.), t. 2, Leipzig 1863, s. 620: „Witaut peciit, ut rex dignaretur ei dimittere, que iuris sui essent a parentibus derelicta, vellet enim ab eo omagium suscipere et esse vir eius”. *Codex diplomaticus Prussicus*, t. 4, wyd. J. Voigt, Königsberg 1853, nr 14, s. 15.

⁴⁹ Lucas David, *Preussische Chronik*, t. 7, Königsberg 1815, s. 161 (dokument Jagiełły).

⁵⁰ *Codex epistolarius Vitoldi magni ducis Lithuaniae*, wyd. A. Prochaska, Kraków 1882, s. 1026; A. Czacharowski, *Rola króla Władysława Jagiełły w pertraktacjach polsko-krzyżackich przed Wielką Wojną*, „Acta Universitatis Nicolai Copernici” Historia XXIV, 1990, s. 52–53.

w obrządku katolickim⁵¹. Spowodowało to też rozpoczęcie skutecznych najazdów wojsk krzyżackich, wspomaganych przez Witolda i jego adherentów, na ziemie litewskie.

Współpraca Witolda z Zakonem Krzyżackim trwała jednak zaledwie do początków lipca 1384 roku, kiedy to „[...] traditor perversus Witaut combussit castra Beiern et Mergenburg”⁵² i opuścił Prusy. Uczynił to za namową wielkiego księcia litewskiego, który przyobiecał mu zwrot ojcowizny oraz dodatkowo ziemi łuckiej pozostałej po śmierci Lubarta. Te pertraktacje, z uwagi na ich tajny charakter, trwały z pewnością nie mniej niż 2 miesiące. Rozpocząć się musiały zatem zapewne w kwietniu 1384 r. i wtedy już było wiadomo, że sojusz z wielkim księciem moskiewskim nie spełni oczekiwań strony litewskiej. Należy zatem termin zawarcia tej umowy między Moskwą a Wilnem widzieć w przedziale czasowym od sierpnia 1383 do kwietnia 1384 roku. W lipcu 1384 r. postanowienia tego traktatu były jeszcze obowiązujące, bowiem świeżo przybyłego z Prus Witolda, jak sam to relacjonował w skardze z 1390 roku, nakłoniono do przyjęcia chrztu prawosławnego⁵³. Liczono się realnie z możliwością zawarcia małżeństwa Jagiełły z córką Dymitra Iwanowica Dońskiego. Zapewne stan dobrych stosunków Litwy z Moskwą trwał aż do momentu, gdy do Wilna doszły wieści z Krakowa o koronacji Jadwigi Andegaweńskiej na króla Polski. To zdecydowało o reorientacji polityki litewskiej i wysłaniu uroczystego poselstwa do Krakowa pod przewodnictwem najważniejszej postaci u boku wielkiego księcia – Skirgiełły, o czym już dowiadujemy się ze źródeł polskich.

⁵¹ *Kronika Wiganda z Marburga*, SRPr., t. 2, s. 628; *Annalista Toruński*, SRPr., t. 3, Leipzig 1866, s. 127.

⁵² *Annalista Toruński*, SRPr., t. 3, s. 130.

⁵³ *Litauische Berichte*, SRPr., t. 2, s. 713; J. Tęgowski, *Pierwsze pokolenia Giedyminowiczów*, s. 211.